

Niet alleen muzikaal was deze manifestatie belangrijk, ook op taalgebied : de composities werden in het Nederlands beluisterd door een internationaal elite-publiek. Meteen een gelegenheid om in de pers eens het belangrijke muzikale verleden van de Vlamingen te berde te brengen (12). Het succes van dit concert was een stimulans om andere Vlamingen en Walen hun eigen composities in het Oostends Kursaal te laten dirigeren. Dit gebeurde op speciaal ingerichte "Belgische concerten".

Ook daarbuiten waren Belgische dirigenten-componisten welkom. Emile MATHIEU, directeur van de Leuvense muziekschool, kwam met een kwartet solisten en het grootse muziekschoolkoor. Ze brachten er, in samenwerking met het Kursaalorkest, fragmenten uit "Freyhir" en "Hoyoux".

Bij het zesde groot artistiek concert van het zomerseizoen 1894 waren de gasten de Londense alt Lina MENDELSSOHN, leerlinge van MARCHESI en familie van de componist, samen met de 16-jarige celliste Elise KUFFERATH. Zij behaalde bij Edouard JACOBS haar eerste prijs met grootste onderscheiding en had een triomfantelijke tournee door Rusland achter de rug (14). In 1894 werden naast de gewone concerten, nog 26 grote concerten georganiseerd waaraan een hele pleiade vooraanstaande musici meewerkten (15).

(vervolgt)

-
- (1) S.O., 23.07.1890.
 - (2) S.O., 31.07.1890 en 02.08.1890.
 - (3) A. MENETRAT, art. Perier Jean, in Die Musik in Geschichte und Gegenwart, o.l.v. F. BLUME, dl. 10, Kassel-Bazel, kol. 1069-1070.
 - (4) S.O., 27.07.1891 en E.O., 28.07.1892.
 - (5) art. Périer Jean, in Algemene muziekencyclopedie, o.l.v. J. ROBIJNS, J. MOSTAERT en M. ZIJLSTRA, dl. 8, Haarlem, 1983, p. 67.
A. MENETRAT, art. cit., geeft verkeerdelijk jaartal 1900 op.
 - (6) S.O., 07 en 09.08.1890; S.O., 28 en 30.07.1891.
 - (7) S.O., 02 en 04.08.1891.
 - (8) S.O., 28 en 30.07.1892.
 - (9) S.O., 02.08.1892.
 - (10) S.O., 31.08.1893. Jean (sic) BLOCKX werd er geprezen als Vlaams componist naast Peter BENOIT.
 - (11) Hun namen staan opgesomd in S.O., 28.09.1893.
 - (12) S.O., 15, 16 en 17.07.1894.
 - (13) S.O., 12 en 13.08.1894.
 - (14) S.O., 23 en 24.08.1894.
 - (15) S.O., 30.09.1894.
-

DE LEIDING VAN DE OPENBARE WERKEN IN HET KUSTGEBIED

IN DE VORIGE EEUW

door Gerard VANDAMME

Het is amper anderhalve eeuw geleden dat het Ministerie van Openbare Werken werd opgericht. Dit gebeurde bij besluit van 13 januari 1837 van koning Leopold I. De eerste minister van Openbare Werken werd Baron Jean-Baptiste NOTHOMB.

De bevoegdheden die aan het nieuwe departement werden toegewezen waren toen zeer uiteenlopend : openbare werken, mijnen, zeewezen,

militaire dienst, burgerwacht, posterijen, besteldienst, munt, goud- en zilverwaarborgen, maten en gewichten.

In 1894 omvatte het Departement voor Openbare werken vier grote besturen nl. het Mijnwezen, het Bestuur der Posterijen, het Bijzonder Bestuur der Spoorwegen en het Korps van Bruggen en Wegen. Gaandeweg liepen deze besturen soms in elkaar of werden gesplitst, verloren een deel van hun bevoegdheid of werden uitgebreid. Nieuwe opdrachten kwamen tot stand en gaven aanleiding tot nieuwe diensten. Sommige besturen en diensten veranderden van Departement of vormden een nieuw Ministerie.

Dientengevolge kreeg het Departement van Openbare Werken tussen 1837 en heden diverse benamingen :

1837	Ministerie van Openbare Werken.
1882	" " Binnenlandse Zaken.
1884	" " Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken.
1894	" " Landbouw, Nijverheid, Arbeid en Openbare Werken.
1895	" " Landbouw en Openbare Werken.
1899	" " Financiën en Openbare Werken.
1907	" " Openbare Werken.
1910	" " Landbouw en Openbare Werken.
1918	" " Openbare Werken.
1921	" " Landbouw en Openbare Werken.
1925	" " Openbare Werken.
1934	" " Openbare Werken en Werkloosheidsbestrijding.
1936	" " Openbare Werken.
1938	" " Openbare Werken en Werkloosheidsbestrijding.
1940	" " Openbare Werken.
1952	" " Openbare Werken en Wederopbouw.
1961	" " Openbare Werken (1).

Bij opsporingen naar de uitvoeringsperioden van de vele haven- en waterwerken, welke in het verleden werden uitgevoerd kan de kennis van de opeenvolgende benamingen van het Ministerie wellicht van nut zijn.

* * *

Vóór het oprichten van het Ministerie van Openbare Werken in 1837, vielen de zeedijken - deze van Oostende in het bijzonder - vrijwel uitsluitend onder de bevoegdheid van het Ministerie van Oorlog. Ze werden immers naast hun zeeverende functie, vooral als verdedigingsfront voor de erachter gelegen stad beschouwd. Het Ministerie van Oorlog behield zijn medezeggenschap tot in 1865, wanneer Oostende als vestingstad werd opgeheven, en alle militaire erfdienstbaarheden vervielen (2).

Het is hier wellicht nuttig even de aandacht te vestigen op het "Korps van Bruggen en Wegen", dat van bij de oprichting van het Ministerie van Openbare Werken, onder dit ministerie ressorteerde.

Dit bijzonder ingenieurskorps dat met de leiding van alle grote openbare werken gelast was, vond zijn oorsprong in Frankrijk - voor zover kon achterhaald worden - kort vóór 1770, onder de regering van Lodewijk XVI. Na de inlijving van ons land bij Frankrijk vanaf 1795, vielen ook hier alle openbare werken onder de bevoegdheid van dit korps. Onder het Frans regime werkten ook Vlamingen, Walen en Nederlanders als "ingénieur des Ponts et Chaussées".

Het is de Franse ingenieur LE JOLIVET, "inspecteur des Ponts et Chaussées", die beschouwd wordt als de promotor van de oprichting

van een afzonderlijk korps, dat ons gewest onder zijn bevoegdheid zou krijgen. Dit kreeg echter slechts vorm na zijn overlijden in 1796, onder zijn opvolger inspecteur DUCLOS (3). Het Korps van Bruggen en Wegen is in zekere zin blijven bestaan tot op heden, ongeacht het bewind - Frans, Nederlands of Belgisch -, waaronder het werkte. Om het adjektief "van Bruggen en Wegen" aan de ingenieurs-titel te mogen toevoegen, is heden nog steeds het slagen in een speciaal staatsexamen vereist. De bevoegdheid van het Korps is echter niet duidelijk meer afgelijnd. Ingenieurs - of hogere rangen - "van Bruggen en Wegen" kan men thans in allerhande besturen aantreffen.

In de vorige eeuw vinden we, voor wat het kustgebied betreft, onder de leidende figuren van het Korps van Bruggen en Wegen, enkele merkwaardige personaliteiten - sommige alleen al om hun indrukwekkende naam.

- In 1808 wordt er een ingenieur RAFFENEUX DE L'ISLE vermeld bij de leiding van het dichten van een grote bres in de zeedijk bij het Albertusfort te Mariakerke, waarbij in de Sinte-Catharinapolder tot bij Stene-Dorp, o.m. vijf hofsteden onder water kwamen te staan. Er was, gelukkig toen nog geen andere bebouwing in de polder. Terloops : de bres werd gedicht met vette klei gedolven uit een weide van Hubert PASSCHIJN te Mariakerke. Deze eiste een te hoge prijs voor de onteigende grond en de betwisting hierover was in 1811 nog niet bijgelegd.

Dezelfde voornoemde ingenieur was de ontwerper van de eerste spuikom van Oostende (met de spuisluis, de zg. Écluse Française) die in 1810 in gebruik kwam, en spoedig zou blijken onvoldoende te functioneren, wegens de te geringe oppervlakte.

- In 1809 vinden we een hoofdingenieur Baron SAINT GENOIS.

- In 1815 treffen we Jan DE BROCK aan als "inspecteur van de waterstaat" (Nederl. Bewind). Rond 1820 is hij hoofdingenieur, en in 1843 Directeur-Generaal van Bruggen en Wegen (3). Zijn naam komt voor op verschillende ontwerpen betreffende werken aan de Oostendse haven en de verdediging van de kust voor Blankenberge. Hij werkte onder Frans, Nederland en Belgisch bewind.

Het plan van Oostende uit 1839 met de vermelding van de voornaamste gebouwen, door hem opgemaakt, is ruim bekend.

- Rond 1858 is er de Provinciale Directeur, Hoofdingenieur van Bruggen en Wegen GÉRARDOT DE SERMOISE, die nauw betrokken was bij de bouwtoelatingen voor de eerste gebouwen en hotels langs de Oostendse zeedijk (2). Zijn naam komt eveneens voor op verschillende projecten tot versterking van zeedijken en tot het bouwen van kaaien aan de Oostzijde van de stad.

- In 1869 komt ingenieur Pieter DE MEY (°Gent 1844) in dienst bij Bruggen en Wegen. Hij wordt Hoofdingenieur-Directeur in 1885, en belast met de leiding der werken in het kustgebied in november 1886. In 1895 wordt hij hoofdingenieur van de provincie West-Vlaanderen (3).

Zijn naam blijft verbonden aan het ontwerp van de grote havenwerken te Oostende omstreeks 1900 (w.o. de naar hem genoemde zeesluis). De aanleg van de haven van Zeebrugge, het zeekanaal en de achterhaven te Brugge, gebeurde volgens een ontwerp, dat ir. DEMEY fel bekampt had, maar dat door politieke machinatie, de voorkeur kreeg van het Ministerie, boven zijn eigen tegenontwerp.

Al was de bevoegdheid van ir. DEMEY op waterbouwkundig gebied internationaal erkend, en al genoot hij de steun van Leopold II, toch ondervond hij tijdens zijn loopbaan veel tegenwerking, afgunst en laster, die zelfs na zijn dood in 1898 niet ophield (3). Zijn bronzen borstbeeld bevindt zich thans in het Heemmuseum.

* * *

Heden vallen alle waterbouwkundige werken in het kustgebied onder de bevoegdheid van de Dienst der Kust van het Ministerie van Openbare Werken - Bestuur der Waterwegen, met zetel te Oostende.

Deze dienst werd opgericht in 1898 als de "Bijzondere Dienst der Kust" (sedert 1951 werd de term "Bijzondere" gesupprimeerd). Ze had als oorspronkelijke opdrachten :

1. Bouwen van een nieuwe zeesluis met vlotdokken en uitbreiding van de haveninrichting te Oostende.
2. Bouwen van een haven te Brugge en een haven te Zeebrugge, en van een zeekanaal ter verbinding van de havens.

De Dienst werd later uitgebreid met de volgende bevoegdheden :

- Beheer van de volledige kustlijn met de vier havens : Nieuwpoort, Oostende, Blankenberge, Zeebrugge.
- Beheer van de kanalen Brugge-Oostende, Plassendale-Nieuwpoort, Nieuwpoort-Duinkerke, Ieper-Ijzer, Ieper-Komen, en Lokanaal.
- Beheer van de Rivier de Ijzer en van de Bergenvaart (Veurne-St. Winoksbergen).
- Toezicht op het Boudewijnkanaal (Brugge-Zeebrugge) en het kanaal Brugge-Sluis.
- Onderhoud van de toegangseulen en passen in zee.
- Onderhoud van de havens en van de havengeulen.
- Onderhoud en bescherming van de stranden en de domeinduinen.
- Hydrografische Dienst en Meteostation.
- Metingen en publikaties ten behoeve van de zeevaart.

De Dienst der Kust is thans ingedeeld in twee direkties :

1. Midden- en Westkust : vanaf de Franse grens t.e.m. Blankenberge + achterland.
2. Oostkust : Zeebrugge tot de Nederlandse grens + achterland.

Ze is gevestigd in het Administratief Centrum, Vrijhavenstraat 3 te Oostende

-
- (1) Equipe : Tijdschrift van het Personeel van het Ministerie van Openbare Werken. 1986/2.
 - (2) D. FARASYN : Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk. 1830-1978. De Plate - Mei 1979.
 - (3) C. LOONTIENS : Duin en strandverdediging langs de Vlaamse kust. Oostende 1940.

BROCHURE EMILE BULCKE

In coproductie met "De Plate" verschijnt ca. 20 december een gedrukte brochure over kunstschilder Emile BULCKE (24 blz.; 15 foto's z/w). De verkoopprijs bedraagt 150 Fr.

De tekst is van de hand van Stadsconservator Norbert HOSTYN. De brochure zal te koop zijn aan de balies van ons Heemmuseum & het Museum voor Schone Kunsten.

A. VAN ISEGHEM